

Büyük Ebeveynlerinin Ergenler Tarafından Algılanan Özelliklerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi

Factors Affecting the Perception of the Qualities of Grandparents by Adolescents

Oya HAZER*

Öz

Bu Araştırma, Ankara ilinin Keçiören ilçesi Subayevleri ve Hasköy semtinde bulunan ilköğretim ve liselerde okuyan 12-18 yaş arası ergenler üzerinde yürütülmüştür. Evreni temsil edilecek örneklem sayısını o bölgede bulunan ilköğretim ve liselerde okuyan toplam 950 öğrenciden tesadüfî örnekleme yöntemi ile belirlenen 511 öğrenci oluşturmaktadır.

Ergenlerin ve büyük ebeveynin demografik özellikleri, büyük ebeveynle görüşme sıklığı, büyük ebeveynin ikamet ettiği yerin uzaklığı ve ergenler tarafından algılanan büyük ebeveyn özelliklerini belirlemeye yönelik hazırlanan anket formu araştırmacı tarafından ergenlere yüz yüze yapılan görüşme ile uygulanmıştır.

Bu araştırmada; ergenler arasında büyük ebeveynlerini misafirperver, iyi kalpli, hoşgörülü ve cömert olarak algılayanların ortalama değerlerinin en yüksek, büyük ebeveynlerini cimri ve sabırsız-sinirli olarak algılayan ergenlerin ortalama değerlerinin ise en düşük olduğu bulunmuştur.

Ergenler anne tarafından büyük ebeveynlerini baba tarafından büyük ebeveynlerine göre daha cömert, iyi kalpli, misafirperver, esprili, hoşgörülü ve dinamik olarak algılandıkça, baba tarafından büyük ebeveynlerini anne tarafından büyük ebeveynlerine göre daha eski moda ve cimri olarak algılamaktadırlar.

Ergenler arasında yaş arttıkça büyük ebeveynlerini olumsuz özellikler açısından algılamının da arttığı bulunmuştur.

Araştırmada genelde ergenin büyük ebeveynine karşı olumlu olarak nitelendirilen özellikleri büyük ebeveynin yaşındaki artış ile bir azalma, olumsuz özellikleri ise yaştaki artışa bağlı olarak bir artış göstermektedir.

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü.
ohazer@hacettepe.edu.tr

Araştırmada büyük ebeveynin eğitim düzeyi yükseldikçe ergen tarafından algılanan olumlu özelliklerinde ortalamalarında artış olduğu, sağlık durumu kötüleştikçe olumlu olarak algılanan özelliklerin ortalamalarında ise düşüş olduğu bulunmuştur.

Araştırmada ergenlerin çok nadir gördükleri anneanne, babaanne ve anne tarafından büyükbabalarını algılandıkları olumlu özelliklerin (cömert, iyi kalpli, misafirperver ve hoşgörülü) ortalamaların azaldığı bulunmuştur.

Anneanne hariç babaanne ile anne ve baba tarafından büyükbabaların ikamet ettiği yerin uzaklığının ergenlerin büyük ebeveynini algılama üzerinde bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: Büyük ebeveyn, Torun, Ergen, Büyük ebeveyn-torun ilişkisi

Abstract

This research is conducted on 12-18 year old adolescents who are students at elementary and high schools in Subayevleri, Hasköy in the Keçiören district of Ankara. The number of samples that would represent the universe is 511 determined by random sampling out of 950.

That questionnaire which was prepared to determine the demographic qualities of the adolescents and grandparents, the frequency of meeting with grandparents, and the characteristics of the grandparents perceived by the adolescents was applied to adolescents through a face to face interview with them. In this study it is found out that the average score of adolescents who perceive their grandparents as hospitable, good-hearted, tolerant and generous was the highest, and the score of adolescents who perceive their grandparents as meager, impatient, and irritable was the lowest. Adolescents perceive their maternal grandparents as more generous, good-hearted, hospitable, humorous, tolerant and dynamic whereas they perceive their paternal grandparents as more old fashioned and meager than their maternal grandparents.

It is also found out that the older the adolescents grow, the more negative their perception of their grandparents become.

In general, as the adolescents grow older, positive traits they attribute to their grandparents decrease whereas negative traits increase.

It is observed that positive traits of the grandparents perceived by the adolescents increase as the grandparents' level of education increases whereas their positive traits decrease when their health decreases.

It is found out that the average of adolescents' perception of the positive traits (generous, good-hearted, hospitable and tolerant) of their grandparents whom they see very occasionally decreases.

It is observed that, except for their maternal grandmother, the distance of the grandparents' house (paternal grandmother, paternal and maternal grandfathers) to their own has no effect on the adolescents' perception of their grandparents.

Keywords: Grandparent, grandchild, adolescent, grandparent-grandchild relationship

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre, bugün dünyada 650 milyon olan 60 yaş ve üstü yaşlı nüfusun, 2050 yılında 2 milyara ulaşması beklenmektedir. Uzun yaşam, sağlıklı olmanın işareti, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde dünya nüfusunun yaşlanması, küresel sağlığın iyiye gittiğinin göstergesi olarak ifade ediliyor. Dünyada en hızlı büyüyen yaş grubunun, 60 yaş ve üstü yaşlı nüfusu olduğu da belirtiliyor (WHO, 2009). Birçok gelişmiş ülkede özellikle son 10 yıl içinde düşük doğum oranları ve yüksek yaşam beklentisi görülmektedir (Bengtson, 2001; Office for National Statistics, 2005). Ortalama yaşam beklentisindeki artış; aile yapısını etkilemekte, 3 veya 4 nesil ailenin yaşamlarının bir bölümünü birlikte yaşama olasılığını ve büyük ebeveyn oranının artmasını beraberinde getirmektedir (Harper ve Levin, 2005). Ayrıca ailede çalışan kadın sayısı ve boşanan aile oranlarındaki artış büyükebeveynin torunlarına verdiği bakım, finansal yardım gibi desteklerin giderek artmasına yol açmıştır (Attar-Schwartz, Tan, Buchanan, Flouri ve Griggs, 2009; Franklin, 1997). Çocukların gelişimi için büyük ebeveyn torun ilişkilerinin önemi bugün giderek artan bir şekilde fark edilmektedir (Smith, 1991). Son yıllarda aile konusunda yapılan araştırmalarda da nesiller arası aile bağlarının önemi üzerinde durulduğu görülmektedir (Bengtson, 2001).

Yapılan bazı çalışmalar çocukların refahı üzerinde çocuğun büyük ebeveyne karşı duyduğu yakınlık, bağlılık ve olumlu algılarının önemli etkisinin olduğunu göstermektedir (Hunt, 2001). Ayrıca bazı çalışmalarda büyük ebeveyne karşı duyulan bağlılık ve yakınlığın genç çocuklar ve yetişkinler arasındaki anlaşmazlıkların azaltılmasında etken bir faktör olduğu da görülmektedir (Attar-Schwartz ve diğerleri, 2009; Ruiz ve Silverstein, 2007; Werner ve Smith, 1982). Verilen bu bulgular ebeveyn torun ilişkisinin farklı yönleri ile incelenmesinin önemi ve gerekliliğini bize göstermektedir.

Büyük ebeveyn torun ilişkisi konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde; mevcut araştırmaların önemli bir bölümünün adolesanlardan daha çok küçük çocuklar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Thomas, 1989).

Ergenlik, çocukluk ile yetişkinlik çağı arasında yetişkinliğe ilk adım evresi olup, ergenin gerek ebeveyn gerekse büyük ebeveynlerle ilişkilerinin yeniden düzenlendiği bir takım geçişleri içeren dönemdir (Creasey ve Koblewski, 1991).

Çocukluk döneminde enerji ve zamanını büyük ebeveyni ile geçiren ergen, çocukluktan ergenliğe geçiş safhası ve sonrasında akran ve arkadaş grubuna daha çok bağlanarak, onlarla daha çok zaman geçirmekte, yeni ilişkiler ve deneyimler kazanmakta buna karşın büyük ebeveynleri ile olan ilişkilerinde bir azalma olmaktadır (Bridges, Roe, ALSPAC, Dunn, ve O'Connor, 2002; Roberto ve Stroes, 1992). Bunun yanı sıra ergenlik döneminde görüşme sıklığının azalmasına karşın büyük ebeveyn torun ilişkilerin onlar için hala önemi koruduğunu onları ailede sosyal ağın önemli bir üyesi olarak gördüklerini, onlara karşı sevgi ve bağlılık duyduklarını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Kornhaber ve Woodward, 1981; Wiscott ve Kopera-Fyre, 2000; Creasey ve Koblewski, 1991; Field ve Minkler, 1988; Kennedy, 1990; Van Ranst, Verschueren ve Macroen, 1995).

Yabancı ülkelerde büyük ebeveyn ergen ilişkisini inceleyen birçok araştırmaya rastlanırken ülkemizde ebeveyn ergen arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmaların oldukça

sınırlı olduğu görülmektedir (Hazer, 2011). Kùltürler arası farklılıkların veya global düzeyde benzerliklerin saptanması açısından ùlkemizde de konu ile ilgili daha fazla çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Özellikle Türk toplumunun geleneksel yapısında torun sevgisinin ayrı bir yeri vardır. Bir toruna sahip olmak her büyükanne ve büyükbaba için özel bir durumdur. Torun ile geçirilen vakit, onunla oynamak, sevmek kimi zaman bakımına yardımcı olmak aile büyükleri için mutluluk veren tecrübelerdir. Özellikle her iki ebeveynin de çalıştığı günümüz ailelerinde, çocuk okul öncesi eğitim çağına gelmemişse ebeveynlerinin işte olduğu zamanı bir bakıcı ya da bir aile büyüğünün gözetiminde geçirmektedir. Bu nedenle, büyükanne ve babanın çocuğun gelişimi üzerinde de önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

Büyük ebeveynler aile sisteminin önemli üyeleridir (Lussier, Deater-Deckard, Dunn ve Davies, 2002). Bakım verme, şefkat, sevgi, nasihat verme, danışman ve arkadaş olma, aile tarihi ve kültür ve ahlaki değerleri genç nesillere aktarma gibi rolleri üstlenerek torunların yaşamlarını olumlu yönde etkilemektedirler (King, Elder ve Conger, 2000; Wiscott ve Kopera-Fyre, 2000).

Bu araştırma ergenler tarafından algılanan büyük ebeveynlerin özelliklerini belirlemek ve bu algılanan özellikler üzerinde ergenin yaş, cinsiyet, eğitim durumu ile büyük ebeveynin anne baba tarafından olması, büyük ebeveynin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, torun ile büyük ebeveynin ikamet ettiği yerin uzaklığı, görüşme sıklığı, gibi faktörlerin etkisini belirlemek amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür.

Gereç ve Yöntem

Bu araştırma, Ankara ilinin Keçiören ilçesi Subayevleri ve Hasköy semtinde bulunan ilk öğretim ve liselerde okuyan 12-18 yaş arası ergenler üzerinde yürütülmüştür. Evreni temsil edebilecek örneklem sayısını o bölgede bulunan ilköğretim ve liselerde okuyan toplam 950 öğrenciden tesadüfî örnekleme yöntemi ile belirlenen 511 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu 4 bölümden oluşmaktadır:

1- *Ergenlerin ve büyük ebeveynin demografik özellikleri:* Araştırmaya katılan ergenlerin yaş, cinsiyet, öğrenim durumu ile büyük ebeveynin yaşama durumu, yaşı ve öğrenim düzeyini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

2- *Büyük ebeveynle görüşme sıklığı:* Ergenlerin büyük ebeveynleri ile görüşme sıklığını belirlemek için çok nadir, 3 ayda bir, ayda en az bir ve haftada bir veya daha çok biçiminde 4 lü likert skalası kullanılmıştır. Çok nadir 1, haftada bir veya daha çok 4 olmak üzere 1-4 arasında değişen puanlar verilmiştir.

3- *Büyük ebeveynin ikamet ettiği yerin uzaklığı:* Büyük ebeveynin ikamet ettiği yerin uzaklığını belirlemek için aynı evde, aynı semtte, aynı şehirde ama farklı semtte ve farklı şehirde olmak üzere 4 lü likert skalası kullanılmıştır. Aynı ev 1, farklı şehir 4 olmak üzere 1-4 arasında değişen puanlar verilmiştir.

4- *Ergenler tarafından algılanan büyük ebeveyn özellikleri:* Ergenler tarafından algılanan büyük ebeveynlerin özelliklerini belirlemek için cömert, iyi kalpli, misafirperver,

esprili, hoşgörülü, dinamik, olmak üzere 6 olumlu, sıkıcı, sert-ciddi-katı, sabırsız-sinirli, eski moda, cimri olmak üzere 5 olumsuz özellik belirlenmiştir. Bu özellikler hiç doğru değil, çok az doğru, biraz doğru, doğru, kesinlikle doğru olmak üzere 5 li likert skalası ile ölçülmüştür. Hiç doğru değil 0, kesinlikle doğru 4 olmak üzere 0-4 arasında değişen puanlar verilmiştir. Puan sayısı arttıkça algılanan özelliğe artmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Çalışmanın verileri 6 Haziran- 6 Temmuz 2010 tarihleri arasında anket formuna bağlı kalınarak ergenlerle yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi SPSS 10.0 paket programında yapılmıştır. Önemlilik düzeyinin belirlenmesi için, ikili gruplarda “t testi”, üç veya daha fazla gruplarda ise “tek yönlü varyans analizi ” uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak en düşük 0,05 alınmıştır.

Bulgular

Ergenlerin ve Büyük Ebeveynlerinin Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan ergenlerin %54,4’ü kız ve %45,6’sı erkek olup, %22,9’u 12, %20,7’si 13, %21,1’i 14, %21,6’sı 15-16 ve %13,8’i ise 17-18 yaşındadır. Ergenlerin %68,2’si ilköğretime ve %31,8’i ise liseye devam etmektedir.

Anneanneleri hayatta olan ergenlerin oranı %79,9, babaanneleri hayatta olan ergenlerin oranı ise %70,8’dir. Araştırmaya katılan ergenlerin anne tarafından büyükbabalarının %54,8’i, baba tarafından büyükbabalarının %50,8’i hayattadır. Ergenlerin hayatta olan anneannelerinin %50,5’si 61-73 yaş arasında olup %76,6’sı ilköğretim mezunu veya daha düşük eğitim düzeyindedir. Hayatta olan babaannelerinin ise %52,3’ü 65 yaş ve altında, %76,4’ü ilköğretim mezunu veya daha düşük eğitim düzeyindedir. Hayatta olan anne tarafından büyükbabalarının %48’i, baba tarafından büyükbabalarının ise %58,9’u 66-80 yaş arasında olup anne tarafından büyükbabalarının %57,9’u, baba tarafından büyükbabalarının ise %57,1’i ilköğretim mezunu veya daha düşük eğitim düzeyindedir. Araştırmada anneanne ile ergenin görüşme sıklığı (min 1-mak-4) ortalaması 3,04 (SD: 1,123), babaanne ile 3,17 (SD: 1,042), anne tarafından büyük baba ile 2,97 (SD: 1,193) ve baba tarafından büyükbaba ile 3,18 (SD: 1,060) olarak bulunmuştur.

Büyük Ebeveynlerin Algılanan Özellikleri

Araştırmada ergenlerin büyük ebeveynlerini nasıl algıladıkları ve bu algılarının; büyük ebeveynin anne veya baba tarafından olması, ergenin cinsiyet, öğrenim durumu, büyük ebeveynin yaşı, öğrenim durumu, büyük ebeveyn ile görüşme sıklığı ve büyük ebeveynin ikamet ettiği yerin uzaklığı açısından farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan ergenlerin büyük ebeveyn algılarına ilişkin ortalama değerleri ve standart sapmaları Tablo 1’de verilmiştir. Buna göre anneanne ve babaannelerini sırası ile misafirperver, iyi kalpli, hoşgörülü ve cömert olarak tanımlayan ergenlerin ortalamaları ilk sıralarda yer almaktadır. Algılanan özelliklerin sıralaması büyük ebeveyn-

nin cinsiyetine göre de değişmektedir. Ergenler tarafından anneanne ve babaannelerini misafirperver olarak algılayanlar en yüksek ortalamayı oluştururken, anne ve baba tarafından büyük babalarını iyi kalpli olarak algılayanlar en yüksek ortalamayı oluşturmaktadır. Buna karşılık ergenler tarafından büyük ebeveynlerini cimri, sabırsız-sinirli olarak algılayanların ortalamaları en düşük olan özellikler arasındadır. Anne tarafından ve baba tarafından büyük ebeveynlerini ise sırası ile iyi kalpli, misafirperver, cömert ve hoşgörülü olarak algıladıkları saptanmıştır. Büyük ebeveynlerini cimri ve sabırsız-sinirli olarak algılayan ergenlerin ortalama değerlerinin ise en düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 1: Ergenler Tarafından Algılanan Büyük Ebeveynlerin Özelliklerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Algılanan Özellik	Anneanne			Babaanne			Büyükbaba (anne tarafından)			Büyükbaba (baba tarafından)		
	N	X	SD	N	X	SD	N	X	SD	N	X	SD
Cömert	438	3,32	1,003	388	3,12	1,085	303	3,35	0,934	280	3,26	1,024
İyi Kalpli	439	3,50	0,881	390	3,32	0,963	303	3,47	0,864	280	3,43	0,848
Misafirperver	439	3,52	0,838	390	3,37	0,957	303	3,45	0,893	280	3,33	0,998
Esprili	439	2,46	1,325	390	2,22	1,383	303	2,64	1,302	280	2,55	1,327
Hoşgörülü	439	3,36	0,925	390	3,15	1,045	303	3,32	0,905	280	3,18	1,012
Dinamik	439	2,38	1,263	390	2,20	1,282	303	2,56	1,235	280	2,43	1,293
Sıkıcı	439	1,18	1,419	390	1,28	1,335	303	1,31	1,389	280	1,29	1,390
Sert, ciddi, katı	439	0,97	1,305	390	1,14	1,291	303	1,22	1,360	280	1,29	1,396
Sabırsız, sinirli	438	0,85	1,220	390	1,01	1,254	303	1,14	1,359	280	1,20	1,351
Eski moda	439	1,48	1,431	390	1,64	1,425	303	1,55	1,415	280	1,52	1,447
Cimri	439	0,59	1,165	387	0,82	1,275	301	0,73	1,291	279	0,76	1,253

Anne veya Baba Tarafından Büyük Ebeveynlik

Büyük ebeveynlerin ergenler tarafından algılanan özelliklerinin büyük ebeveynin anne veya baba tarafından olup olmamasının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için uygulanan bağımlı örneklem t testleri sonucunda; cömertlik, iyi kalpli olma, misafirperverlik, esprili olma, hoşgörülü olma, dinamik olma, eski moda olma ve cimrilik özellikleri için anne ile baba tarafından büyükanne ve büyükbaba arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. ($p<0,05$). Ergenler anne tarafında büyük ebeveynlerini baba tarafından büyük ebeveynlerine göre daha cömert, iyi kalpli, misafirperver, esprili, hoşgörülü ve dinamik olarak algıladıkları baba tarafından büyük ebeveynlerini anne tarafından büyük ebeveynlerine göre daha eski moda ve cimri olarak algılamaktadırlar (Tablo 2).

Tablo 2: Büyük Ebeveynlerin Ergenler Tarafından Algılanan Özellikleri ve Anne veya Baba Tarafından Büyük Ebeveynlik

Algılanan Özellik	Büyük Ebeveynler	N	X	SD	t	p
Cömert	Anneanne-Dede	399	3,28	0,907	2,789	0,006*
	Babaanne-Dede	399	3,12	1,057		
İyi Kalpli	Anneanne-Dede	401	3,47	0,783	3,842	0,000*
	Babaanne-Dede	401	3,29	0,921		
Misafirperver	Anneanne-Dede	401	3,49	0,734	4,504	0,000*
	Babaanne-Dede	401	3,28	0,957		
Esprili	Anneanne-Dede	401	2,48	1,239	3,097	0,002*
	Babaanne-Dede	401	2,29	1,268		
Hoşgörülü	Anneanne-Dede	401	3,32	0,836	4,279	0,000*
	Babaanne-Dede	401	3,10	0,996		
Dinamik	Anneanne-Dede	401	2,40	1,145	3,034	0,003*
	Babaanne-Dede	401	2,22	1,212		
Sıkıcı	Anneanne-Dede	401	1,26	1,295	-0,822	0,412
	Babaanne-Dede	401	1,31	1,278		
Sert, ciddi, katı	Anneanne-Dede	401	1,10	1,195	-1,815	0,070
	Babaanne-Dede	401	1,21	1,235		
Sabırsız, sinirli	Anneanne-Dede	401	0,99	1,158	-1,856	0,064
	Babaanne-Dede	401	1,09	1,206		
Eski moda	Anneanne-Dede	401	1,49	1,345	-2,557	0,011*
	Babaanne-Dede	401	1,65	1,371		
Cimri	Anneanne-Dede	399	0,68	1,108	-2,566	0,011*
	Babaanne-Dede	399	0,83	1,212		

*p<0.05

Ergenin Cinsiyeti

Cinsiyetin ergenin büyük ebeveynini algıladıkları özellikler açısından farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t testleri uygulanarak incelenmiştir.

Anneannelerin misafirperver, sert-ciddi-katı ve sabırsız-sinirli olma; babaannelerin hoşgörülü ve sert-ciddi-katı olma; anne tarafından büyükbabaların sert-ciddi-katı olma özellikleri için kız ve erkek ergenler arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır (p<0,05). Baba tarafından büyükbabalar için kız ve erkek ergenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunamamıştır (p>0,05) (Tablo 3).

Buna göre; kız ergenlerin erkeklere göre anneannelerini daha misafirperver, erkek ergenlerin ise kızlara göre daha sert-ciddi-katı ve sabırsız-sinirli olarak, erkek ergenler kız ergenlere göre babaannelerini daha hoşgörülü ancak daha sert-ciddi-katı olarak, erkek ergenler kızlara göre anne tarafından büyükbabalarını daha sert-ciddi-katı olarak algıladıkları bulunmuştur (Tablo 3).

Ergenin Öğrenim Durumu

Tablo 4 de ergenler tarafından algılanan büyük ebeveyn özellikleri ergenin öğrenim durumu açısından incelenmiştir. Uygulanan bağımsız örneklem t testleri sonucunda; anneannelerin cömert; babaannelerin cömert, iyi kalpli, misafirperver, hoşgörülü, sert-ciddi-katı, sabırsız-sinirli ve cimri; anne tarafından büyükbabaların cömert, hoşgörülü, sıkıcı, sert-ciddi-katı, sabırsız-sinirli, eski moda ve cimri; baba tarafından büyükbabaların cömert, iyi kalpli, misafirperver, hoşgörülü ve cimri olma özelliklerinin ortaokula (12-14 yaş arası) ve liseye devam eden ergenler (15-18 yaş arası) arasında anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre; ortaokula devam eden ergenler liseye devam eden ergenlere göre anneannelerini daha cömert, babaannelerini daha cömert, iyi kalpli, misafirperver ve hoşgörülü, olarak görmektedir. Ortaokula devam eden ergenler babaannelerini daha cömert, iyi kalpli, misafirperver ve hoşgörülü olarak algılamakta- dırlar

Ortaokula devam eden ergenlerin anne tarafından büyükbabalarını daha cömert ve hoşgörülü, liseye devam eden ergenler ise daha sıkıcı-sert-ciddi, katı, sabırsız-sinirli, eski moda ve cimri olarak; ortaokula devam eden ergenlerin baba tarafından büyükbabalarını daha cömert, iyi kalpli, misafirperver ve hoşgörülü, liseye devam eden ergenlerin ise daha cimri olarak algıladıkları saptanmıştır (Tablo 4).

Büyük Ebeveynin Yaşı

Ergenler tarafından algılanan büyük ebeveyn özelliklerine büyük ebeveynin yaşının etkisini belirlemek için uygulanan tek yönlü varyans analizleri sonucunda; anneannelerin algılanan esprili olma; babaannelerin algılanan dinamik olma, sıkıcı olma ve cimri olma; anne tarafından büyükbabalarını algılanan eski moda olma özellikleri ile büyük ebeveynin yaşı arasında anlamlı farklılıklar bulunurken ($p<0,05$), ergenler tarafından baba tarafından büyükbabaların algılanan özellikleri ile büyük ebeveynin yaşı arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$) (Tablo 5).

Tablo 3:Ergenler Tarafından Algılanan Büyük Ebeveynlerin Özellikleri ve Ergenlerin Cinsiyet Durumu

	Anneanne						Büyükbaba (Anne tarafından)						Büyükbaba (Baba tarafından)							
	N	X.	SD	t	P		N	X	SD	t	P		N	X	SD	t	P			
Cömert	Kız	243	3,35	0,930	0,595		227	3,05	1,092	-1,362	0,174		164	3,34	0,955	-0,359	0,720	0,497	0,619	
	Erkek	195	3,29	1,090			161	3,20	1,073				139	3,37	0,911			141	3,23	1,087
İyi Kalpli	Kız	243	3,55	0,798	1,318	0,179	227	3,29	0,951	-0,765	0,445		164	3,45	0,853	-0,514	0,608	139	3,42	0,807
	Erkek	196	3,43	0,972			163	3,36	0,980				139	3,50	0,880			141	3,44	0,889
Misafirperver	Kız	243	3,61	0,721	2,553	0,011*	227	3,35	0,959	-0,346	0,729		164	3,48	0,868	0,636	0,525	139	3,37	0,986
	Erkek	196	3,40	0,953			163	3,39	0,958				139	3,41	0,923			141	3,29	1,011
Esprili	Kız	243	2,46	1,264	-0,066	0,948	227	2,11	1,329	-1,810	0,071		164	2,65	1,304	0,177	0,860	139	2,56	1,341
	Erkek	196	2,47	1,401			163	2,37	1,445				139	2,63	1,304			141	2,53	1,318
Hoşgörülü	Kız	243	3,38	0,846	0,586	0,558	227	3,05	1,080	-2,090	0,037*		164	3,24	0,926	-1,655	0,099	139	3,16	0,980
	Erkek	196	3,33	1,016			163	3,28	0,983				139	3,41	0,875			141	3,21	1,046
Dinamik	Kız	243	2,32	1,204	-1,119	0,264	227	2,12	1,251	-1,428	0,154		164	2,51	1,221	-0,841	0,401	139	2,37	1,258
	Erkek	196	2,45	1,333			163	2,31	1,321				139	2,63	1,253			141	2,50	1,329
Sıkıcı	Kız	243	1,14	1,329	-0,611	0,541	227	1,32	1,302	0,568	0,570		164	1,20	1,283	-1,487	0,138	139	1,29	1,364
	Erkek	196	1,22	1,526			163	1,24	1,383				139	1,44	1,499			141	1,28	1,420
Sert, ciddi, katı	Kız	243	0,76	1,118	-3,723	0,000*	227	1,00	1,199	-2,376	0,018*		164	1,06	1,305	-2,242	0,026*	139	1,15	1,245
	Erkek	196	1,23	1,465			163	1,33	1,392				139	1,41	1,403			141	1,43	1,523
Sabırsız, sinirli	Kız	242	0,71	1,088	-2,609	0,009*	227	0,96	1,226	-0,845	0,399		164	1,00	1,263	-1,870	0,063	139	1,16	1,292
	Erkek	196	1,03	1,349			163	1,07	1,294				139	1,29	1,452			141	1,25	1,410
Eski moda	Kız	243	1,47	1,388	-0,217	0,828	227	1,71	1,415	1,272	0,204		164	1,51	1,368	-0,557	0,578	139	1,58	1,439
	Erkek	196	1,49	1,487			163	1,53	1,437				139	1,60	1,473			141	1,45	1,456
Cimri	Kız	243	0,51	1,058	-1,567	0,118	225	0,80	1,224	-0,220	0,826		162	0,71	1,289	-0,256	0,798	138	0,67	1,090
	Erkek	196	0,69	1,281			162	0,83	1,348				139	0,75	1,297			141	0,86	1,392

*p<0,05

Tablo 4: Ergenler Tarafından Algılanan Büyük Ebeveyn Özellikleri ve Ergenlerin Öğrenim Durumu

	Anneanne						Babaanne						Büyükbaba (Anne tarafından)						Büyükbaba (Baba tarafından)					
	N	X	SD	t	p		N	X	SD	t	p		N	X	SD	t	p		N	X	SD	t	p	
Cömert	Ortaokul	306	3,42	0,920	2,665	0,008*	274	3,27	1,002	4,139	0,000*	216	3,42	0,880	2,013	0,045*	201	3,37	0,914	2,536	0,013*			
	Lise	132	3,11	1,150			114	2,75	1,189			87	3,18	1,040			79	2,99	1,225					
İyi Kalpli	Ortaokul	307	3,54	0,845	1,604	0,109	275	3,47	0,847	4,412	0,000*	216	3,53	0,824	1,777	0,078	201	3,53	0,728	2,698	0,008*			
	Lise	132	3,39	0,955			115	2,96	1,119			87	3,32	0,946			79	3,18	1,059					
Misafirperver	Ortaokul	307	3,51	0,838	-0,303	0,762	275	3,46	0,889	3,068	0,002*	216	3,47	0,868	0,819	0,413	201	3,40	0,976	2,001	0,046*			
	Lise	132	3,54	0,842			115	3,14	1,075			87	3,38	0,955			79	3,14	1,034					
Esprili	Ortaokul	307	2,44	1,306	-0,523	0,601	275	2,30	1,406	1,795	0,074	216	2,71	1,273	1,535	0,126	201	2,63	1,355	1,622	0,106			
	Lise	132	2,52	1,373			115	2,03	1,311			87	2,46	1,362			79	2,34	1,239					
Hoşgörülü	Ortaokul	307	3,40	0,896	1,681	0,093	275	3,23	1,013	2,548	0,011*	216	3,38	0,855	2,053	0,041*	201	3,29	0,984	2,979	0,003*			
	Lise	132	3,24	0,982			115	2,94	1,095			87	3,15	1,006			79	2,90	1,033					
Dinamik	Ortaokul	307	2,45	1,258	1,810	0,071	275	2,27	1,301	1,623	0,105	216	2,52	1,239	-0,945	0,346	201	2,52	1,327	1,766	0,078			
	Lise	132	2,21	1,266			115	2,03	1,228			87	2,67	1,226			79	2,22	1,184					
Sıkıcı	Ortaokul	307	1,13	1,397	-1,067	0,287	275	1,20	1,310	-1,942	0,053	216	1,15	1,322	-3,154	0,002*	201	1,27	1,435	-0,232	0,817			
	Lise	132	1,29	1,470			115	1,49	1,379			87	1,70	1,479			79	1,32	1,276					
Sert, ciddi, katı	Ortaokul	307	0,93	1,309	-0,814	0,416	275	0,99	1,244	-3,496	0,001*	216	1,08	1,275	-2,716	0,007*	201	1,27	1,427	-0,462	0,644			
	Lise	132	1,05	1,295			115	1,49	1,340			87	1,57	1,499			79	1,35	1,321					
Sabırsız, sinirli	Ortaokul	306	0,79	1,203	-1,735	0,083	275	0,89	1,217	-3,026	0,003*	216	0,99	1,289	-2,894	0,004*	201	1,13	1,363	-1,370	0,172			
	Lise	132	1,01	1,251			115	1,30	1,299			87	1,51	1,462			79	1,38	1,314					
Eski moda	Ortaokul	307	1,44	1,446	-0,789	0,431	275	1,58	1,423	-1,237	0,217	216	1,38	1,376	-3,313	0,001*	201	1,45	1,428	-1,202	0,230			
	Lise	132	1,56	1,399			115	1,77	1,427			87	1,97	1,434			79	1,68	1,490					
Cimri	Ortaokul	307	0,53	1,141	-1,532	0,126	273	0,70	1,223	-2,609	0,010*	214	0,60	1,182	-2,508	0,013*	200	0,66	1,258	-2,209	0,028*			
	Lise	132	0,72	1,213			114	1,09	1,360			87	1,05	1,486			79	1,03	1,209					

*p<0,05

Büyük Ebeveynin Eğitim Düzeyi

Büyük ebeveynin eğitim düzeyinin ergenlerin büyük ebeveynlerini algılama özelliklerine etkisini belirlemek için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Buna göre; anneannelerin algılanan dinamik ve eski moda olma; babaannelerin esprili, dinamik ve eski moda olma; anne tarafından büyükbabaların esprili ve eski moda olma; baba tarafından büyükbabaların sert-ciddi-katı ve sabırsız-sinirli olma özelliklerinde büyük ebeveynin eğitim düzeyi açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 6).

Ergenlerin ilkokul mezunu olan anneannelerini daha az dinamik ve daha eski moda; ilkokul mezunu olan babaannelerini daha az esprili, lise ve üzeri eğitim düzeyindekilerini daha dinamik ve daha az eski moda olarak algıladıkları bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 6).

Lise ve üzeri eğitim düzeyindeki anne tarafından büyükbabaların daha düşük eğitim düzeyindekilere göre daha esprili, ayrıca daha az eski moda; ortaokul mezunu olan baba tarafından büyükbabaların daha sert, ciddi, katı ve sabırsız, sinirli olarak ergenler tarafından algılandıkları saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 6).

Büyük Ebeveyn ile Görüşme Sıklığı

Araştırmada; torunları ve büyük ebeveynlerin görüşme sıklığı ile ergen tarafından algılanan anneannelerin cömert, iyi kalpli, misafirperver, hoşgörülü ve eski moda olma; babaannelerin cömert, iyi kalpli, misafirperver, hoşgörülü ve eski moda; anne tarafından büyükbabaların misafirperver ve eski moda; baba tarafından büyükbabaların iyi kalpli, misafirperver ve hoşgörülü olma özellikleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 7).

Buna göre ergenlerin çok nadir görüştüğü anneannelerini daha az cömert, iyi kalpli, misafirperver ve hoşgörülü, buna karşın anneanneleri ile haftada bir görüşen ergenlerin anneannelerini daha az eski moda olarak algıladıkları belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 7). Ergenler çok nadir görüştüğü babaannelerini daha az cömert, iyi kalpli, misafirperver ve hoşgörülü, buna karşın daha eski moda olarak algılamaktadırlar. Ergenlerin üç ayda bir görüştüğü anne tarafından büyükbabalarını daha misafirperver buna karşın daha az eski moda; çok nadir görüştüğü baba tarafından büyükbabalarını daha az iyi kalpli, misafirperver ve hoşgörülü olarak algıladıkları bulunmuştur (Tablo 7).

Büyük Ebeveynin İkamet Ettiği Yerin Uzaklığı

Uygulanan tek yönlü varyans analizleri sonucunda; ergenler tarafından algılanan anneannelerin iyi kalpli, hoşgörülü, sert-ciddi-katı, sabırsız-sinirli ve eski moda olma; baba tarafından büyükbabaların esprili olma özelliği için torunlar ile büyük ebeveynin ikamet ettiği yerin uzaklığı arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır ($p<0,05$).

Ergen tarafından gerek babaanne gerekse anne tarafından büyük babanın algılanan özellikleri için ergenlerin ikamet ettiği yerin uzaklığı arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Ergenler aynı şehirde oturan anneannelerini daha iyi kalpli ve hoşgörülü, buna karşın aynı evde oturdukları anneannelerini daha sert, ciddi, katı, sabırsız, sinirli ve eski moda olarak, farklı şehirlerde oturan baba tarafından büyükbabalarını daha az esprili olarak algıladıkları saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 5: Ergenler Tarafından Algılanan Büyük Ebeveyn Özellikleri ve Büyük Ebeveynin Yaşı

Beklenti	Yaş	Anneanne				Babaanne				Büyükbaba (anne tarafından)				Büyükbaba (baba tarafından)						
		N	X	SD	F	Sig.	N	X	SD	F	Sig.	N	X	SD	F	Sig.				
Dinamik	-60	168	2,52	1,204			204	2,39	1,216			143	2,62	1,180			97	2,51	1,316	
	61-73	222	2,34	1,283	2,979	0,052	164	2,02	1,294	5,148 0,006*	145	2,52	1,259	0,229	0,795	165	2,40	1,258	0,257	0,774
	74+	49	2,04	1,322			22	1,77	1,541			13	2,54	1,613			18	2,33	1,534	
Sıkıcı	-60	168	1,23	1,400			204	1,27	1,295			143	1,37	1,398			97	1,25	1,283	
	61-73	222	1,14	1,421	0,206	0,814	164	1,21	1,359	3,083 0,047*	145	1,20	1,326	2,591	0,077	165	1,28	1,408	0,376	0,687
	74+	49	1,20	1,500			22	1,95	1,397			13	2,08	1,801			18	1,56	1,790	
Eski moda	-60	168	1,50	1,406			204	1,54	1,380			143	1,62	1,409			97	1,62	1,395	
	61-73	222	1,41	1,417	0,938	0,392	164	1,71	1,464	1,263	0,284	145	1,39	1,360	3,429 0,034*	165	1,41	1,431	1,463	0,233
	74+	49	1,71	1,581			22	1,95	1,527			13	2,38	1,805			18	1,94	1,798	
Cimri	-60	168	0,58	1,201			203	0,76	1,276			142	0,78	1,294			97	0,87	1,272	
	61-73	222	0,55	1,115	0,729	0,466	162	0,79	1,228	3,410 0,034*	144	0,63	1,245	0,815	0,443	164	0,66	1,200	1,843	0,160
	74+	49	0,78	1,263			22	1,50	1,472			13	1,00	1,528			18	1,17	1,543	

*p<0,05

Tablo 6: Ergenler Tarafından Algılanan Büyük Ebeveyn Özellikleri ve Büyük Ebeveynin Eğitim Düzeyi

Beklenti	Yaş	Anneanne				Babaanne				Büyükbaba (anne tarafından)				Büyükbaba (baba tarafından)					
		N	X	SD	F	Sig.	N	X	SD	F	Sig.	N	X	SD	F	Sig.			
Esprili	İlkokul	336	2,41	1,383			298	2,10	1,405			174	2,53	1,320			160	2,48	1,350
	Ortaokul	66	2,64	0,987	1,335	0,264	63	2,57	1,279	5,534 0,004*	67	2,55	1,294	4,103 0,017*	65	2,58	1,322	0,670	0,512
	Lise +	37	2,68	1,292			29	2,76	1,123			60	3,07	1,177			55	2,71	1,272
Dinamik	İlkokul	336	2,28	1,273			298	2,11	1,272			174	2,51	1,172			160	2,33	1,311
	Ortaokul	66	2,62	1,200	5,143 0,006*	63	2,24	1,241	7,163 0,001*	67	2,54	1,352	1,016	0,363	65	2,55	1,263	1,303	0,273
	Lise +	37	2,86	1,134			29	3,03	1,210			60	2,77	1,280			55	2,60	1,271
Eski moda	İlkokul	336	1,57	1,438			298	1,74	1,433			174	1,75	1,423			160	1,59	1,494
	Ortaokul	66	1,12	1,319	3,187 0,042*	63	1,41	1,375	3,892 0,021*	67	1,45	1,374	6,439 0,002*	65	1,54	1,370	0,868	0,421	
	Lise +	37	1,27	1,484			29	1,07	1,307			60	1,02	1,308			55	1,29	1,397

*p<0,05

Tablo 7: Ergenler Tarafından Algılanan Büyük Ebeveyn Özellikleri ve Büyük Ebeveyn ile Görüşme Sıklığı

	Anneanne						Babaanne						(Anne) Büyükbaba						(Baba) Büyükbaba						
	N	X	SD	F	P	N	X	SD	F	P	N	X	SD	F	P	N	X	SD	F	P	N	X	SD	F	P
Cömert	Çok Nadir	63	3,02	1,289		55	2,75	1,190		47	3,30	0,954		34	2,88	1,343				41	3,29	0,981		1,821	0,143
	3 ayda 1	49	3,41	0,911	2,787 0,040*	53	3,21	0,948	3,352 0,019*		46	3,52	0,863	0,696	0,555	60	3,32	1,049			60	3,32	1,049		
	Ayda 1	89	3,27	1,053		79	3,01	1,214			58	3,28	0,970			145	3,32	0,927			145	3,32	0,927		
İyi Kalpli	Haftada 1	237	3,41	0,900		201	3,23	1,015		201	3,23	1,015			150	3,36	0,922			145	3,32	0,927			
	Çok Nadir	63	2,95	1,337		55	2,87	1,139		47	3,32	0,980		34	3,06	1,301				41	3,37	0,859		2,802 0,040*	
	3 ayda 1	50	3,60	0,639	10,440 0,000*	53	3,42	0,795	4,724 0,003*		46	3,67	0,560	1,382	0,248	60	3,50	0,834			60	3,50	0,834		
Misafirperver	Ayda 1	89	3,49	0,881		79	3,37	0,936		58	3,43	0,957			145	3,47	0,857			145	3,50	0,688			
	Haftada 1	237	3,62	0,707		203	3,39	0,935		203	3,39	0,935			150	3,47	0,857			145	3,50	0,688			
	Çok Nadir	63	3,14	1,216		55	2,82	1,263		47	3,32	1,065		34	2,74	1,421				41	3,37	1,043		4,780 0,003*	
Hoşgörülü	3 ayda 1	50	3,70	0,544	7,098 0,000*	53	3,60	0,566	8,346 0,000*		46	3,74	0,612	3,214 0,023*		60	3,42	0,809			60	3,42	0,809		
	Ayda 1	89	3,40	0,938		79	3,33	1,059		58	3,24	1,097			145	3,49	0,775			145	3,42	0,895			
	Haftada 1	237	3,62	0,681		203	3,47	0,846		203	3,47	0,846			150	3,49	0,775			145	3,42	0,895			
Eski moda	Çok Nadir	63	2,83	1,351		55	2,64	1,310		47	3,17	1,028		34	2,76	1,257				41	3,07	1,034		2,793 0,041*	
	3 ayda 1	50	3,38	0,855	9,163 0,000*	53	3,26	1,003	6,202 0,000*		46	3,43	0,935	1,525	0,208	60	3,33	0,951			60	3,33	0,951		
	Ayda 1	89	3,35	0,854		79	3,06	1,054		58	3,17	0,976			145	3,39	0,818			145	3,25	0,947			
Eski moda	Haftada 1	237	3,49	0,768		203	3,29	0,927		203	3,29	0,927			150	3,39	0,818			145	3,25	0,947			
	Çok Nadir	63	1,78	1,550		55	2,24	1,527		47	2,04	1,459		34	1,91	1,712				41	1,76	1,428		2,264	0,081
	3 ayda 1	50	1,50	1,418	4,272 0,005*	53	1,66	1,344	4,859 0,002*		46	1,17	1,253	5,125 0,002*		60	1,62	1,303			60	1,62	1,303		
Eski moda	Ayda 1	89	1,81	1,413		79	1,72	1,330		58	1,88	1,339			145	1,88	1,339			145	1,88	1,339			
	Haftada 1	237	1,27	1,379		203	1,43	1,414		203	1,43	1,414			150	1,36	1,420			145	1,32	1,423			

*p<0,05

Tartışma

Bu araştırmada; büyük ebeveynlerin ergenler tarafından algılanan özellikleri arasında misafirperver olma, iyi kalpli olma, hoşgörülü ve cömert olma gibi olumlu özelliklerin başta geldiği bulunmuştur. Büyük ebeveynlerini cimri ve sabırsız-sinirli olarak algılayan ergenlerin ortalama değerlerinin ise en düşük olduğu bulunmuştur. Ergenlerin büyük ebeveynlerini olumsuz özelliklerden daha çok olumlu olarak algıladıkları görülmektedir. Bu durum büyük ebeveynlerin ergenlerin yaşamında önemli bir faktör olduğu görüşünü desteklemektedir.

Araştırmada ergenler tarafından büyük ebeveynlerinin algılanan özelliklerinden bazıları büyük ebeveynin anne veya baba tarafından olmasına göre farklılıklar göstermektedir. Anne tarafından büyük ebeveynlerini algıladıkları olumlu özelliklerin ortalamaları baba tarafından büyük ebeveynlerine göre, baba tarafından büyük ebeveynlerini algıladıkları eski moda ve cimri olma gibi olumsuz özelliklerin ortalamaları ise anne tarafından büyük ebeveynlerine göre daha yüksektir.

Büyük ebeveynin cinsiyeti veya anne veya baba tarafından olma durumunu inceleyen birçok çalışma torunların baba tarafından büyük ebeveynlerden çok anne tarafından büyük ebeveynleri ile daha iyi ilişkide olduklarını onları duygusal açıdan daha yakın hissettiklerini ve onlar hakkında daha olumlu düşüncelere sahip olduklarını saptamışlardır. Ayrıca anne tarafından büyük ebeveynlerle torunları arasındaki ilişkinin daha destekleyici, sık ve etkili olduğunu belirlemişlerdir (Dubas, 2001; Eisenberg, 1988; Monserud, 2008; Mueller ve Elder, 2003; Pollet, Nettle ve Nelissen, 2006; Taylor, Robila ve Lee, 2005; Van Ranst, Verschueren ve Macroen, 1995; Wood ve Liopsis, 2007).

Ailede ebeveynin büyük ebeveynle ilişkisi, onlara karşı tutumu, büyük ebeveynin torunu büyüten kişi olması ve onunla uzun zaman geçirmesi, ergenin büyük ebeveyni ile olan ilişkisini de önemli derecede etkilemektedir. Nitekim uzun süre torununa bakan ve faaliyetleri birlikte yürüten büyük ebeveynler ile torunları arasında duygusal yakınlıkların çok daha iyi olduğu bilinmektedir. Ülkemizde annenin çalışmasına bağlı olarak özellikle anneanneler doğumdan itibaren torunun bakımını üstlenen kişiler olarak algılanmakta ve görülmektedir. Anneannenin olmadığı veya bakamayacağı durumda ise babaannenin bu rolü üstlenmesi beklenmektedir. Bu açıdan genelde bakım veren kişinin anneanne olması ve torunuyla daha çok zaman geçirmesi ergenin anneanneyi daha olumlu algılamasında etken olmuş olabilir.

Kızlar anneannelerini erkeklere göre daha misafirperver, erkekler ise; kızlara göre anneannelerini daha sert-ciddi-katı ve sabırsız-sinirli; babaannelerini daha hoşgörülü ancak daha sert-ciddi-katı; anne tarafından büyükbabalarını da daha sert-ciddi-katı olarak algılamaktadırlar. Araştırmada genellikle büyük ebeveynlere karşı olumlu algılamaların kız ergenlerde daha fazla olduğu görülmektedir.

Torun büyük ebeveyn ilişkilerini inceleyen araştırmalarda cinsiyet faktörü en önemli değişken olarak belirtilmesine rağmen yapılan araştırmalarda tutarsız sonuçların olduğu görülmektedir (Block, 2000). Araştırmaların bazıları bu araştırmada olduğu gibi kız torunların erkek torunlara göre büyük ebeveynleri ile duygusal ilişkinin daha yüksek, algılarının ise olumlu olduğunu göstermektedirler (Creasey ve Koblewski, 1991; Dubas,

2001). Bazı araştırmalarda ise büyük ebeveynleri ile aynı cinsiyetteki ergenlerin ilişkilerinin daha kuvvetli olduğu bulunmuştur (Dubas, 2001; Hagestad, 1985). Araştırmaların bazısında ise büyük ebeveyn ile paylaştıkları faaliyetler, onlara karşı duyulan duygusal yakınlık ve olumlu algı bakımından kız ve erkekler arasında farkın olmadığını belirtilmiştir (Block, 2000; Eisenberg, 1988; Hodgson, 1992; Kivett, 1985; Mueller ve Elder, 2003; Thomas, 1989; Triado, Villar, Sole, Osuna ve Pinazo, 2005; Van Ranst ve diğerleri 1995). Bu durum araştırmalarda farklı araştırma yöntem ve gereçlerinin kullanımı, kültür farklılıkları gibi birçok nedenden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca kızların olumlu algıları, geleneksel aile yapımız gereği erkeklere göre evde daha fazla zaman geçirmeleri ve dolayısıyla ebeveynleri ile daha fazla iletişim olanağı bulmalarından ve daha fazla faaliyeti birlikte yürütmelerinden ileri gelebileceği izlenimini vermektedir.

Araştırmada ortaokula devam eden (12-14 yaş) ergenler liseye devam eden (15-18) ergenlere göre anneannelerini daha cömert, babaannelerini ve baba tarafından büyükbabalarını daha cömert, iyi kalpli misafirperver ve hoşgörülü; anne tarafından büyükbabalarını daha cömert ve hoşgörülü olarak algıladıkları bulunmuştur. Liseye devam eden ergenler ortaokula devam eden ergenlere göre babaannelerini daha sert-ciddi-katı, sabırsız-sinirli ve cimri; anne tarafından büyükbabalarını daha sıkıcı, sert-ciddi-katı, sabırsız-sinirli, eski moda ve cimri; Baba tarafından büyükbabalarını daha cimri olarak algılamaktadırlar. Ergenler tarafından anneanneninin algılanan özelliklerinin cömertlik hariç diğer tüm özelliklerde ergenin devam ettiği okul veya ergenin yaşına göre bir farklılık göstermemektedir. Ergenler arasında yaş arttıkça büyük ebeveynlerini olumsuz özellikler açısından algılamanın da arttığı görülmektedir. Ortaokula devam eden yani yaşları 12-14 yaş arasındaki ergenlerin büyük ebeveynlerini daha olumlu özellikleri açısından değerlendirdikleri görülmektedir. Bu durumun özellikle liseye devam eden yani 15-18 yaş arasındaki ergenlerin akran ve arkadaş ilişkilerine daha çok önem vermelerinden ve büyük ebeveynleri ile sık görüşmemelerinden kaynaklandığı düşünölmektedir (Creasey ve Koblewski, 1991).

Araştırmada genelde ergenin büyük ebeveynine karşı olumlu olarak nitelendirilen özellikleri büyük ebeveynin yaşındaki artış ile bir azalma, olumsuz özellikleri ise yaştaki artışa bağlı olarak bir artış göstermektedir.

Wood ve Liopsis (2007) tarafından yapılan çalışmada ise büyük ebeveynin yaşının ergen ile büyük ebeveyn arasındaki ilişkide önemli bir faktör olmadığı saptanmıştır. Attar-Schwartz ve diğerleri (2009) yaptıkları çalışmada da ergenlerin daha genç olan büyük ebeveynlere duygusal olarak kendilerini daha yakın hissettiklerini ancak daha yaşlı olan büyük ebeveynlerine karşı ise saygı duyduklarını bulmuşlardır.

Araştırmada büyük ebeveynin eğitim düzeyi yükseldikçe ergen tarafından algılanan olumlu özelliklerin ortalamalarında, eğitim düzeyi düştükçe algılanan olumsuz özelliklerin ortalamalarında artış olduğu görülmektedir. Wood ve Liopsis (2007) yaptıkları araştırmada sağlığı daha iyi, gelir ve eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerle ergenlerin daha fazla duygusal yakınlık kurduklarını saptamışlardır. Buna karşın bazı çalışmalarda ise eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin genelde çalışan aktif kimseler olduğu bu nedenle torunları ile daha az ilişkide olduklarını belirtmektedirler (Mueller ve Elder, 2003; Rossi ve Rossi, 1990).

Araştırmada ergenlerin çok nadir görüştükları anneanne, babaanne ve anne tarafından büyükbabalarını algılandıkları olumlu özelliklerin (cömert, iyi kalpli, misafirperver ve hoşgörölü olma) ortalamaların azaldığı bulunmuştur. Babaanne, anne ve baba tarafından büyükbabaların ikamet ettiği yerin uzaklığının ergenlerin büyük ebeveynini algılama üzerinde bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Ancak aynı şehirde oturan anneannelerini daha iyi kalpli ve hoşgörölü, buna karşın aynı evde oturdukları anneannelerini aynı evde birlikte yaşamayan ergenlere göre daha sert-ciddi-katı, sabırsız-sinirli ve eski moda olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Kivett (1985), Mueller ve Elder (2003) ve Uhlenberg ve Hammill (1998) tarafından yapılan çalışmalarda büyük ebeveyn torun ilişkisinde büyük ebeveynin torunu ile ikamet ettiği yerin uzaklığı ve görüşme sıklığından daha çok ilişkinin kalitesinin daha önemli olduğunu bulunmuştur. İkamet edilen yerin uzaklığının büyük ebeveyn torun ilişkisinde önemli bir faktör olarak bulunamamasının nedeni günümüzde cep telefonu, e-mail gibi iletişim araçlarının yaygın olarak kullanılması, aynı zamanda otobüs gibi ulaşım araçlarının ucuz ve rahat olması nedenleri ile insanların birbiri ile daha sık görüşme ve iletişim kurma olanakları sunulmasının etken bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Ergenlerin yaşamlarında önemli olarak algıladıkları ve olumlu düşüncelere sahip olan büyük ebeveynlerin özellikle çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde olan ergenlerin fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerine olan katkısı kaçınılmaz görölmektedir.

Günümüzde gerek demografik açıdan gerekse aile yapısında olan değişimler nesiller arası bağıllık ve dayanışma kavramı ve olgusuna ilginin artmasına neden olmuştur. Bu durum özellikle büyük ebeveynin rolünü harekete geçirek gerek yetişkin gerekse torunlar üzerindeki etkisi üzerinde durulmaktadır. Kuşakların bir araya gelmesiyle yaşanan karşılıklı etkileşim toplumsal değerlerin, geleneklerin ve yeniliklerin aktarılmasını sağlar. Bir bütünlük olarak ele alınan toplumun devamlılığını güçlendirir. Maddi anlamda zorunluluklar ve sosyal değişme nedeniyle kuşaklar arasındaki karşılıklı etkileşimin giderek azalması ve kopması, toplumda çatışan değerlerin gelişmesine yol açar. Toplumsal yaşamda sosyalleşme içerikleri, yani yaşamı sürdürmekle ilgili temel bilgilerin edinilmesi önemli bir yer tutar (Canatan, 2008). Bu paylaşımların sonucunda yıllardır olumsuz bir yargı olarak bilinen “kuşak çatışması” “kuşak dayanışmasına” dönüşecektir.

Kuşaklar arası dayanışma, aile ilişkilerini güçlendirmek ve aile kültürünü sürdürmekte işe yarar. Aile kültürü, paylaşılmış değerler ve gelenekler karşılıklı ilişkide sıcaklık ve yakınlığı artırır (Cherlin, 1996, s. 459). Geleneksel geniş ailede çocuk ve ebeveyn ilişkisi doğrudan olmayıp daha fazla otorite seklindedir. Oysa torun- dede- nine ilişkisi ise biraz daha farklıdır. Çocuk ve ana-baba arasında ilişki özellikle ergenlikte, çatışma yaratan ve çatışmayla sonuçlanan bir örüntü gösterir. Büyük ebeveynler ailede ergenleri destekleyen, ergen ve ailesi arasında bir köprü görevi gören ve aile yaşamındaki olası değişimleri dengeleyen önemli bir potansiyele ve role sahiptirler. Büyük ebeveynler ailelerinden daha çok ergen torunlarına yaşamlarının çok önemli bir dönemlerinde rehber-danışman olarak etkili olabilirler. Torun ve anneanne-dede ilişkisi daha dengeleyici ve

çıkabilecek gerginliğin şiddetini azaltacak bir ara ilişki unsuru ya da mikro birim olarak işleyerek genç ve yaşlı arasında gelişen doğal ve doğrudan ilişki yoluyla birikimlerin aktarımına imkan sağlar (Harper ve Levin, 2005).

Hızlı değişme sürecinde özellikle yaşlılar yaşantı birikimlerinin kıymeti nedeniyle toplumun devamı yönünden kültürel rehber konumundadırlar. Bu nedenle, toplumsal değerlerimizi korumak ve sürdürmek için kuşaklar arası ilişkileri güçlendirecek, aktarımları kolaylaştıracak yaşlı ve genci, yaşlı ve çocuğu bir araya getirecek projelerin geliştirilmesi önemlidir. Ailelerden başlayarak toplumun üyelerinin birbirleri hakkındaki olumsuz ön yargılarını olumluya çevirecek eğitim programları hazırlamak ve kitle iletişim araçları ile örgün eğitim ortamlarında bu konuların işlenmesi, aile üyelerinin kendi aralarında olumlu etkileşim yöntemlerini kullanmalarını sağlamaya yönelik destek projeleri geliştirmek yararlıdır.

Ailenin ve nesiller arası bağların güçlenmesi, dayanışma ve birliğinin korunması ve sürdürülmesinde ergen-büyük ebeveyn ilişkisini inceleyen çalışmaların yapılması oldukça önemlidir. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda konunun ebeveyn büyük ebeveyn ilişkisinin farklı değişkenlerin de hesaba katılarak büyük ebeveynler açısından da daha detaylı olarak incelenmesi önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Attar-Schwartz, S., Tan, J. P., Buchanan, A., Flouri, E. ve Griggs, J. (2009). Grandparenting and adolescent adjustment in two-parent biological, lone-parent, and stepfamilies. *Journal of Family Psychology*, 23, 67–75.
- Attar-Schwartz, S., Tan, J. P. ve Buchanan, A. (2009). Adolescents' perspectives on relationships with grandparents: The contribution of adolescent, grandparent, and parent–grandparent relationship variables. *Children and Youth Services Review*, 31, 1057–1066.
- Bengtson, V. L. (2001). Beyond the nuclear family: The increasing importance of multigenerational bonds. *Journal of Marriage and Family*, 63, 1–16.
- Block, C. E. (2000). Dyadic and gender differences in perceptions of the grandparent–grandchild relationship. *International Journal of Aging and Human Development*, 51, 85–104.
- Bridges, L. J., Roe, A. E. C., ALSPAC, Dunn, J. ve O'Connor, G. (2007). Children's perspectives on their relationships with grandparents following parental separation: A longitudinal study. *Social Development*, 16, 539–554
- Canatan, A. (2008). Toplumsal değerler ve yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1, 62-71.
- Cherlin, A. J. (1996). *Public and Private Families: An Introduction*. USA: McGraw Hill, Inc.
- Creasey, G. L. ve Koblewski, P. J. (1991). Adolescent grandchildren's relationships with maternal and paternal grandmothers and grandfathers. *Journal of Adolescence*, 14, 373–387.

- Dubas, J. S. (2001). How gender moderates the grandparent–grandchild relationship. *Journal of Family Issues*, 22, 478–492.
- Eisenberg, A. R. (1988). Grandchildren’s perspectives on relationships with grandparents: The influence of gender across generations. *Sex Roles*, 19 (3/4), 205–217.
- Field, D. ve Minkler, M. (1988). Continuity and change in social support between young old, old-old, and very old adults. *Journal of Gerontology*, 43, 100–106.
- Franklin, D. L. (1997). *Ensuring inequality: The structural transformation of the African American family*. New York: Oxford University Press.
- Hagestad, G. O. (1985). Continuity and connectedness. V. L. Bengtson ve J. F. Robertson (Ed.), *Grandparenthood* içinde (ss. 31–48). Beverly Hills, CA: Sage.
- Harper, S. ve Levin, S. (2005). Family care, independent living and ethnicity. *Social Policy and Society*, 4, 157–169.
- Hazer, O. (2011). Ergenlerin büyük ebeveynlerinden beklentilerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E- dergisi* 5 Nisan 2011, Eylül 2011 tarihinde <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/oyahazer2makale.pdf> adresinden erişildi.
- Hunt, J. (2001). *Family and friends carers*. Scoping paper for the Department of Health. London: Department of Health Ağustos 2011 tarihinde <http://www.dfes.gov.uk/childrenandfamilies/04016168%5B1%5D.pdf> adresinden erişildi.
- Hodgson, L. G. (1992). Adult grandchildren and their grandparents: The enduring bond. *International Journal on Aging and Human Development*, 34, 83–96.
- Kennedy, G. (1990). College students expectations of grandparent and grandchild role behaviors. *Gerontologist*, 30, 43–48.
- King, V., Elder, G. H. ve Conger, R. D. (2000). Wisdom of the ages. R. D. Conger ve G. H. Elder (Ed.), *Children of the land: Adversity and success in rural America* içinde (ss. 127-148) Chicago: University of Chicago Press.
- Kivett, V. R. (1985). Grandfathers and grandchildren: Patterns of association, helping, and psychological closeness. *Family Relations*, 34, 565–571.
- Kornhaber, A. ve Woodward, K. L. (1981). *Grandparent/grandchild: The vital connection*. Garden City: NY: Anchor Press. London: Department of Health. Eylül 2011 tarihinde <http://www.dfes.gov.uk/childrenandfamilies/04016168%5B1%5D.pdf> adresinden erişildi.
- Lussier, G., Deater-Deckard, K., Dunn, J. ve Davies, L. (2002). Support across two generations: Children’s closeness to grandparents following parental divorce and remarriage. *Journal of Family Psychology*, 16 (3), 363–376.
- Monserud, M. A. (2008). Intergenerational relationships and affectual solidarity between grandparents and young adults. *Journal of Marriage and the Family*, 70, 182–195.
- Mueller, M. M. ve Elder, G. H. (2003). Family contingencies across the generations: Grandparent–grandchild relationships in holistic perspective. *Journal of Marriage and Family*, 65, 404–417.

- Office for National Statistics. (2005). Ekim 2011 tarihinde <http://www.statistics.Gov.UK/pdfdir/bd0506.pdf> adresinden erişildi.
- Pollet, T. V., Nettle, D. ve Nelissen, M. (2006). Contact frequencies between grandparents and grandchildren in modern society: Estimates of the impact of paternity uncertainty. *Journal of Cultural Evolutionary Psychology*, 4, 203–213.
- Roberto, K. A., ve Stroes, J. (1992). Grandchildren and grandparents: Roles, influences and relationships. *International Journal of Aging and Human Development*, 34 (3), 227–239.
- Rossi, A. S. ve Rossi, P. H. (1990). *Of human bonding: Parent–child relations across the life course*. New York: Aldine.
- Ruiz S.,A. ve Silverstein, M. (2007). Relationships with Grandparents and the Emotional Well-Being of Late Adolescent and Young Adult Grandchildren. *Journal of Social Issues*. 63 (4), 793–808.
- Smith, P. K. (Ed.). (1991). *The psychology of grandparenthood: An international perspective* London: Routledge.
- Taylor, A. C., Robila, M. ve Lee, H. S. (2005). Distance, contact, and intergenerational relationships: Grandparents and adult grandchildren from an international perspective. *Journal of Adult Development*, 12, 33–41.
- Thomas, J. L. (1989). Gender and perceptions of grandparenthood. *International Journal of Aging and Human Development*, 29, 269–282.
- Triado, C., Villar, F., Sole, C., Osuna, M. J. ve Pinazo, S. (2005). The meaning of grandparenthood: Do adolescent grandchildren perceive the relationship and role in the same way their grandparents do? *Journal of Intergenerational Relationships*, 3, 101–121.
- Uhlenberg, P. ve Hammill, G. (1998). Frequency of grandparent contact with grandchild sets: Six factors that make a difference. *Gerontologist*, 38, 276–285.
- Van Ranst, N., Verschueren, K. ve Macroen, A. (1995). The meaning of grandparents as viewed by adolescent grandchildren: An empirical study in Belgium. *International Journal of Human Development*, 41, 311–324.
- Werner, E. E. ve Smith, R. S. (1982). *Vulnerable but invincible: A study of resilient children*. New York: McGraw-Hill.
- Wiscott, R. ve Kopera-Fyre, K. (2000). Sharing of culture: Adult grandchildren's perceptions of intergenerational relations. *International Journal of Aging and Human Development*, 51 (3), 199–215.
- WHO. (2009). Turkey: Health Profile. Kasım 2011 tarihinde <http://www.who.int/gho/countries/tur.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Wood, S. ve Liossis, P. (2007). Potentially stressful life events and emotional closeness between grandparents and adult grandchildren. *Journal of Family Issues*, 28, 380–398.